
Postoje politických strán k energetickým a klimatickým témam

Autori: Veronika Oravcová, Juraj Hajko, Patrik Kováč¹

■ Úvod

Klimatická zmena sa v posledných rokoch dostáva čoraz viac do centra spoločenskej i politickej diskusie. V mnohých krajinách, Slovensko nevynímajúc, sa v minulom roku konali svetové štrajky, „Piatky za budúcnosť“, počas ktorých študenti vyjadrili svoje obavy o stav planéty a vyvíjali tak spoločenský tlak i na politikov. Tieto hnutia boli inšpirované aktivitami mladej Švédky Greta Thunbergovej, ktorú americký časopis Time vyhlásil za osobnosť roka 2019². Švédsko je zároveň krajinou Európskej únie, kde sú obyvatelia najviac znepokojení klimatickou zmenou a až 50 percent populácie ju považuje za najväčší problém, akej ľudstvo čelí³. Nemecko, jedna z najväčších svetových ekonomík, predstavilo plán na zníženie emisií a prechod na ekologické hospodárstvo v objeme 50 miliárd eur. Plán obsahuje i stimuly na nákup elektrických automobilov, príplatky za vnútroštátne lety a nové investície do vnútroštátnej železničnej dopravy⁴. Francúzsko potvrdilo plány zavrieť do roku 2022 zostávajúce štyri uhľové elektrárne na svojom území⁵. Taliansko ako prvá krajina na svete schválilo povinný predmet o udržateľnom rozvoji a klimatickej zmene na školách. Túto novinku plánujú zaviesť od nového školského roku v septembri 2020⁶. Členské štáty Európskej komisie zároveň koncom minulého roku odovzdali integrované Národné energetické a klimatické plány, ktoré zároveň umožnia porovnať záväzky krajín v troch kľúčových oblastiach: zníženie emisií, zvýšenie energetickej efektívnosti a zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov. Nová Európska komisia pod vedením Ursuly von der Leyenovej považuje agendu boja s klimatickou zmenou za jednu z kľúčových⁷.

1 Autori ďakujú Alexandrovi Dulebovi a Matúšovi Mišíkovi za metodologické usmernenie a cenné postrehy.

2 „Person of the year“: <https://time.com/person-of-the-year-2019-greta-thunberg/>

3 „Which countries in Europe are most concerned about climate change?\": <https://www.euronews.com/2019/09/11/which-countries-in-europe-are-most-concerned-about-climate-change>

4 „How well are EU countries doing at meeting their UN climate goals?\": <https://www.euronews.com/2019/09/23/how-well-are-eu-countries-doing-at-meeting-their-un-climate-goals>

5 French government sticks to targets for closing coal power plants: <https://www.reuters.com/article/us-france-electricity-coal/french-government-sticks-to-targets-for-closing-coal-power-plants-idUSKCN1RF19N>

6 „Cambiamenti climatici materia obbligatoria di studio: Italia prima al mondo“: <https://www.iconacliama.it/approfondimenti/cambiamenti-climatici-materia-obbligatoria-di-studio-italia-prima-nel-mondo/>

7 „Nová Európska komisia pod taktovkou Ursuly von der Leyenovej bola schválená“: https://ec.europa.eu/slovakia/news/presentation_of_vdlcommissioners_and_their_programme_sk

Slovensko je jedným zo štátov, ktoré sa prihlásili k cieľu dosiahnuť uhlíkovú neutralitu do roku 2050 a viaceré politické strany považujú ochranu životného prostredia a boj s klimatickou zmenou za jednu zo svojich priorit. Cieľom tejto analýzy je pozrieť sa na to, ako sa politické strany plánujú vysporiadať s problémom klimatickej zmeny v nadchádzajúcom volebnom období. Práve energetika je kľúčovým sektorom na ceste k zníženiu emisií, a preto sme smerovali náš výskumný záujem práve týmto smerom. Zaujíma nás preto, aké problémy považujú v tomto sektore za kľúčové? Aké opatrenia na ich riešenie navrhujú? A ako sa celkovo vysporiadajú s problémom klimatickej zmeny?

■ Metodológia

Vo februárových parlamentných voľbách kandiduje 25 politických subjektov. Predmetom tejto analýzy je 11 politických subjektov, ktoré v januárových prieskumoch verejnej mienky získali 3 alebo viac percent hlasov, a je teda pravdepodobné, že sa dostanú do parlamentu: Dobrá voľba, KDH, MKS-MKO⁸, Most-Híd, OĽANO, koalícia strán PS a Spolu, SaS, Sme rodina, Smer-SD, SNS a Za ľudí⁹.

Na analýzu energetických a klimatických politík strán boli použité dva zdroje údajov: volebné programy a dotazníky. Dotazníky, ktoré boli v priebehu januára 2020 zaslané všetkým jedenástim stranám, vyplnilo osem z nich. Volebný program mali vypracované všetky politické strany s výnimkou strany Smer-SD, ktorá zverejnila iba tri hlavné programové tézy bez konkrétnych riešení alebo opatrení.

Predložená analýza sa skladá z troch častí. V prvej časti ponúkame prehľad hlavných bodov volebných programov týkajúcich sa klimatických a energetických tém, zaujímavé body programu, či prioritné oblasti politických strán v tejto otázke. V závere tejto časti určujeme poradie strán na základe toho, aké riešenia ponúkajú. Poradie stanovujeme kombináciou údajov z programov, ale i vyplneného dotazníka. Naším cieľom je hodnotiť komplexnosť celej témy, nielen prihlásenie sa k ambicióznym cieľom. Poradie strán sme stanovili nasledovne: pred samotným čítaním programov sme si určili oblasti klimatických politík, na ktoré by podľa nás politické strany mali reflektovať, pokiaľ sa k riešeniam tak komplexného problému, ako klimatická zmena bezpochyby je, stavajú zodpovedne. Vo volebných programoch sme tak sledovali či politické strany majú návrhy opatrení v jednotlivých sektoroch smerujúce k zmierneniu klimatických zmien: životné prostredie, hospodárstvo, doprava a výstavba, poľnohospodárstvo, výskum a vzdelávanie. Všimli sme si najmä navrhované riešenia v odpadovom či vodnom hospodárstve, kvality ovzdušia, ochrany ekosystémov, adaptačných stratégií či cenovej politiky energií. Zamerali sme sa na návrhy strán v oblasti energetickej efektívnosti, rozvoja obnoviteľných zdrojov a využívania fosílnych palív. Ak strana vo volebnom programe ponúkala účinné opatrenia v danej oblasti, získala 1 bod. Pokiaľ sa k riešeniu prihlásila, ale neuviedla konkrétne opatrenia, získala 0,5 bodu. Jeden bod sme udelili strane aj v prípade, ak opatrenia nemala v programe, ale prihlásila sa k nim alebo ich uviedla v dotazníku. Pokiaľ strana uviedla inú informáciu v dotazníku v porovnaní s volebným programom, bod sme jej nepripísali. Celkový počet bodov, ktoré strana mohla získať, bol 55. Systém, v ktorom sa hodnotí viacero opatrení, by mohol zvýhodňovať strany, ktoré majú rozsiahlejšie volebné programy. Kombináciou dát z volebných programov a dotazníkov sme zároveň docielili, že strany, ktoré mali kratší program, dostali možnosť vyjadriť svoj postoj a navrhnúť riešenia v oblastiach, ktoré nemali vo svojich programoch.

8 Hnutie Magyar Közösségi Összefogás – Maďarská komunitná spolupatričnosť je zoskupením troch politických strán: Strana maďarskej komunity – Magyar Közösség Pártja, Magyar Fórum – Maďarské fórum a Spolupatričnosť.

9 Na žiadosť zadávateľa štúdie bola z analýzy vyradená politická strana Kotlebovci-LSNS.

TABUĽKA 1: Zdroje dát

Názov politickej strany	Volebný program	Dotazník
<i>Dobrá voľba</i>	Štát, na ktorý sa dá spoľahnúť	áno
<i>Kresťanskodemokratické hnutie</i>	Reštart: nádej pre Slovensko	nie
<i>Maďarská komunitná spolupatričnosť</i>	Volebný program	áno
<i>Most-Híd</i>	Revízia 2020	áno
<i>Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti, Nova, Kresťanská únia, Zmena zdola</i>	Úprimne, odvážne, pre ľudí	áno
<i>koalícia strán Progresívne Slovensko a Spolu – občianska demokracia</i>	Bod zlomu	áno
<i>Sloboda a Solidarita</i>	Návod na lepšie Slovensko	áno
<i>Sme rodina</i>	Program pomoci rodinám 2020	áno
<i>Smer – sociálna demokracia</i>	Zodpovedný program	nie
<i>Slovenská národná strana</i>	So srdcom za rodinu, za národ	nie
<i>Za ľudí</i>	Mapa dobrých riešení	áno

Prioritne sme analyzovali časti volebných programov, ktoré sú uvedené v tabuľke 2. Sme si však vedomí toho, že opatrenia týkajúce sa klimatickej zmeny sú prierezové, a preto sme si informácie overovali aj v iných častiach programov, ako poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, vzdelávanie a výskum, doprava, výstavba či sociálne veci.

TABUĽKA 2: Hlavné témy vo volebných programoch

Politická strana	Hlavná časť programu	Podkapitola programu
<i>Dobrá voľba</i>	Zdravé hospodárstvo v regiónoch	Moderná bezpečná energetika Udržateľné životné prostredie
<i>KDH</i>	Hospodárstvo a ekonomika Zdravé lesy, poľnohospodárstvo a ochrana prírody	Energetická politika a regulačný rámec
<i>MKS-MKO</i>	Životné prostredie	
<i>Most-Híd</i>	Tvoríme zelenú krajinu	
<i>OLANO</i>	Štát, ktorý slúži Výkonná ekonomika	Životné prostredie Energetika
<i>PS/Spolu</i>	Dobry život	Životné prostredie, klimatická kríza a energetika
<i>SaS</i>	Prosperujúce hospodárstvo Zelená krajina	Energetika
<i>Sme rodina</i>	Hospodárstvo, Dane, Energetika, Informačná spoločnosť a Kybernetická bezpečnosť Životné prostredie	Energetika
<i>Smer-SD</i>	Strana sa témam v programových tézach nevenuje	
<i>SNS</i>	Národná energetická politika Ochrana životného prostredia	
<i>Za ľudí</i>	Životné prostredie a záchrana lesov Hospodárstvo a inovácie	

V druhej časti analýzy sme sa bližšie pozreli na postoje politických strán ku konkrétnym klimatickým a energetickým témam: energetická chudoba, energetická efektívnosť budov, obnoviteľné zdroje energie a s tým súvisiaci rozvoj lokálnych zdrojov a budúcnosť fosílnych palív¹⁰. Zdrojom údajov bol primárne dotazník, využívali sme však i údaje z volebných programov. V tretej časti mapujeme odborných garantov energetických a klimatických tém v jednotlivých politických stranách.

■ Charakteristika volebných programov jednotlivých politických strán

Dobrá voľba

Hlavné témy programu: moderná a bezpečná energetika, adaptácia na klimatickú zmenu.

Politická strana Dobrá voľba sa zaoberá témami energetiky a životného prostredia v šiestej časti programu s názvom „Zdravé hospodárstvo v regiónoch.“ Dobrá voľba podporuje vyhlásenie stavu klimatickej núdze a s tým súvisiace vytvorenie medzirezortného koordinačného výboru na koordináciu postupov pri naplňaní klimatických cieľov s dôrazom na sociálne spravodlivý prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo do roku 2050.

Vo svojom programe sa aktívne hlási k viacerým opatreniam v oblasti ochrany vodných zdrojov, lesov, čistej dopravy, odpadového hospodárstva, kvality ovzdušia, energetickej efektívnosti budov, obnoviteľných zdrojov energie, či environmentálnej výchovy na školách.

V rámci zmiernenia a adaptácie na klimatické zmeny strana navrhuje napríklad vypracovanie klimaticko-energetického plánu, podporu cieľov na znížovanie emisií skleníkových plynov min. na 50% do roku 2030, vypracovanie stratégie na dosiahnutie udržateľnej, inteligentnej a ekologickej dopravy, zvyšovanie energetickej efektívnosti, zvýšenie recyklácie odpadov, či zavedenie špeciálnych uhlíkových odvodov; a na úrovni EÚ uhlíkového cla.

Slabšou stránkou programu je, že viaceré riešenia sú definované pomerne široko, skôr vo forme ideálnych cieľov a pri viacerých z nich chýbajú konkrétne opatrenia, ktoré by objasnili, ako presne bude strana, v prípade úspešného výsledku vo voľbách, postupovať.

¹⁰ Tieto témy boli vybrané zadávateľom štúdie, Slovenskou klimatickou iniciatívou.

Most-Híd

Hlavné témy programu: ochrana lesov a národných parkov, odpadové hospodárstvo, poľnohospodárstvo, vodné hospodárstvo.

Strana Most-Híd rozdelila svoj volebný program do 19 okruhov, pričom hneď prvý z nich je zameraný na životné prostredie. V tejto časti ponúka celkovo 22 opatrení, čo je najviac zo všetkých okruhov.

Opatrenia sa dotýkajú najmä ochrany lesov, odpadového hospodárstva, poľnohospodárstva a vodného hospodárstva. Strana navrhuje napríklad zvýšenie bezzásahového územia minimálne na 5 %, vyššie pokuty za čierne skládky, obnovu krajinných prvkov v poľnohospodárstve, podporu vodozádržných opatrení pre domácnosti a ďalšie. Okrem týchto tém sa v programe nachádzajú aj opatrenia ako posilnenie kompetencií ministerstva životného prostredia, výmena starých vykurovacích zariadení a kotlov, či posilňovanie zastúpenia nízkoemisnej dopravy v mestách.

V porovnaní s ďalšími stranami je program strany Most-Híd pomerne krátky, má 20 strán. Hoci je životnému prostrediu venovaná najdlhšia kapitola programu, viacero tém v ňom nie je. V programe chýba akákoľvek zmienka o klíme, klimatickej zmene, či energetike. Tiež neobsahuje žiadne konkrétne opatrenia v oblasti energetickej efektívnosti budov, regulácie v energetike, kvality ovzdušia, či boja s energetickou chudobou (s výnimkou nepriamo súvisiacich „kotlových dotácií“).

KDH

Hlavné témy programu: Obnoviteľné zdroje energie, zastavenie spaľovania uhlia a decentralizácia energetickej siete.

Životné prostredie a ochrana prírody nemajú v programe KDH prioritu, sú až v poslednej tretine dokumentu. Z hľadiska skúmanej témy je pozitívnu správou, že program obsahuje podrobnú podkapitolu venovanú energetike a súvisiacemu regulačnému rámcu. Pozitívne je aj to, že program obsahuje viacero konkrétnych návrhov.

Strana kladie dôraz na postupný posun k čistejšej výrobe elektrickej energie. KDH chce zastavenie spaľovania uhlia v tepelných elektrárňach, využívanie prijateľnejšieho zemného plynu a podporuje obnoviteľné zdroje energie. V programe síce nenájdeme postoj k európskemu cieľu dosiahnuť uhlíkovú neutralitu do roku 2050, KDH však podporuje nízkouhlíkové technológie, znižovanie spotreby energie a tvorby emisií.

KDH v programe deklaruje, že podporí decentralizáciu energetickej siete a samovýrobu elektriny i tepla z ekologických zdrojov, napríklad z biomasy, slnečných kolektorov, či vďaka tepelným čerpadlám.

Navrhované ekologické opatrenia poväčšine nemajú konkrétne finančné krytie a sú skôr deklaratívne. Jednou z výnimiek je výmena kotlov na tuhé palivo, pri ktorých strana chystá „cielené programy, vrátane využívania EU fondov a iných podporných fondov“.

MKS–MKO

Hlavné témy programu: opatrenia v potravinárstve a poľnohospodárstve, kvalita ovzdušia, finančné mechanizmy.

Volebný program politických strán kandidujúcich pod názvom Maďarská komunitná spolupatričnosť sa klimatickým a energetickým témam venuje veľmi okrajovo, konkrétne v dvoch častiach: Poľnohospodárstvo, potravinárstvo, rozvoj vidieka a Životné prostredie. Dôraz pritom kladú na rozvoj vidieka a regióny, najmä južného a východného Slovenska.

Strany otvorene podporujú cieľ, aby sa Európa stala do roku 2050 klimaticky neutrálnou. Za nevyhnutné na dosiahnutie cieľa považujú zachovanie jadrovej energie a chcú, „aby bola jadrová energia zaradená medzi čisté, klimaticky neutrálne a udržateľné zdroje“. Strany plánujú odbúrať byrokráciu pri čerpaní dotácií, zároveň chcú posilniť príjmy Environmentálneho fondu ako prípravu na ukončenie možnosti čerpania eurofondov.

MKS-MKO chce, aby menej kvalitná pôda bola využitá na pestovanie energetických surovín. V oblasti obnoviteľných zdrojov sa strany hlásia najmä k využívaniu geotermálnej energie a slnečnej energie. Strany chcú zriadiť tzv. „Envirokomando: profesionálne vybavenú mobilnú zásahovú jednotku na vyšetrovanie oznámení o znečistení ovzdušia, vody a pôdy“ či rozšíriť monitorovacie zariadenia kvality vzduchu. Upozorňujú taktiež na plytvanie v potravinárstve alebo plánujú vytvoriť „ekonomické stimuly na predĺženie životnosti dlhodobého spotrebného tovaru“.

OL'ANO

Hlavné témy programu: ochrana lesov a ekosystémov, posilnenie občianskej participácie, rozvoj obnoviteľných zdrojov, energetická bezpečnosť.

Klimatické a energetické politiky sú rozpracované najmä v dvoch častiach: Životné prostredie a Energetika. Tieto témy sú však prítomné i v iných častiach programu. Hnutie kladie dôraz najmä na ochranu lesov, rozvoj obnoviteľných zdrojov a na energetickú efektívnosť. Hnutie sa hlási k pomerne ambicióznym cieľom, napríklad k zníženiu emisií skleníkových plynov „o 65 % do roku 2030“ alebo „dosiahnutiu 100 % výroby energií (ak bude možné) z obnoviteľných zdrojov do roku 2050.“

Program obsahuje viaceré opatrenia na dereguláciu cien, hnutie kladie dôraz na rozvoj obnoviteľných zdrojov aj v súvislosti s energetickou bezpečnosťou. OL'ANO zároveň plánuje posilniť občiansku participáciu a podporiť spolurozhodovanie občanov „o záležitostiach súvisiacich s premenou krajiny, ťažbou surovín či zriaďovaním skládok odpadov“.

PS a Spolu

Hlavné témy programu: opatrenia smerujúce k bezuhlíkovej ekonomike a adaptácie na klimatickú zmenu, ochrana lesov a ekosystémov.

Strany sa téme venujú hneď v úvodnej časti volebného programu a ponúkajú pomerne komplexný pohľad na problematiku. Klimatickú krízu považujú za najväčšiu krízu, akej ľudstvo čelí. Plánujú vytvoriť „zákon, ktorý vyhlási stav klimatickej núdze“ upravujúci smerovanie k bezuhlíkovej ekonomike

a adaptáciu na klimatickú zmenu. Strany zároveň chcú posilniť ministerstvo životného prostredia a premenovať na „Ministerstvo životného prostredia, klimatickej zmeny a energetiky SR“.

Obe strany sa venujú viacerým témam a opatreniam, kladú dôraz na úsporu energie a rozvoj obnoviteľných zdrojov i útlm využívania uhlia. Plánujú napríklad návrh posudzovať veľké investície z pohľadu vplyvu na emisie a adaptáciu, zmenu regulačnej politiky, podporu verejno-súkromných partnerstiev podieľajúcich sa na vývoji nových technológií či transformáciu štátneho podniku Lesy SR. Tému klimatickej zmeny vnímajú prierezovo.

SaS

Hlavné témy programu: deregulácia cien energií, Úrad pre reguláciu sieťových odvetví, uhoľné regióny, odpadové hospodárstvo.

Program je pomerne podrobný a obsahuje v porovnaní s ostatnými veľmi konkrétne návrhy riešení. Environmentálne témy však dostali priestor až v poslednej kapitole.

Strana odmieta ďalšiu prevádzku tepelných elektrární. Podporuje dostavbu jadrovej elektrárne v Mochovciach, ale považuje ju za predraženú, za čo chce vyvodiť zodpovednosť. Z obnoviteľných zdrojov nájdeme len podporu dostavby vodných elektrární; tie veterné, solárne, či biomasu v programe nie sú.

Pri obnoviteľných zdrojoch chce SaS podobne ako KDH podporiť decentralizáciu energetickej a vykurovacej siete, aktívnych spotrebiteľov (prosumerov) s cieľom zvýšiť konkurenciu a znížiť ceny energií. Spochybňuje nezaujatosť a ekonomickú efektívnosť Úradu na reguláciu sieťových odvetví a Slovenskej elektrizačnej prenosovej sústavy. Podľa SaS by mali byť oba orgány nezávislejšie a ceny energií by mali podliehať minimálnej regulácii.

Priestor je tiež venovaný osobnej ekologickej doprave – elektromobilom (vrátane elektrobicyklov, skútrov a kolobežiek), ale aj autám na vodík, či CNG. SaS chce prehodnotiť štátny príspevok na elektromobily a prednostne ho smerovať do vozidiel pre verejnú a štátnu správu.

Program ponúka aj dve pomerne inovatívne opatrenia. Jedným je zvyšovanie ekologickej gramotnosti obyvateľstva úpravou učebných osnov. Druhým zas návrh na zriadenie „ekopolície“.

Sme rodina

Hlavné témy programu: energetická sebestačnosť, ceny energií, dátová infraštruktúra v energetike, environmentálne vzdelávanie, odpadové hospodárstvo.

Ako už napovedá heslo „Energie – pre každú rodinu!“, ktoré uvádza časť o energetike, strana sa venuje témam cien energií a energetickej chudoby, pričom plánuje zastropovať platby za energiu pre „zraniteľné domácnosti, rodiny s deťmi a dôchodcov“. Strana kritizuje zimný energetický balíček EÚ ako riziko zdrazenia cien energií. Automaticky však počíta s tým, že import elektrickej energie znamená aj nárast cien, čo nemusí byť nevyhnutne pravda. Sme rodina kladie dôraz na vytvorenie dátovej infraštruktúry, ktorá zefektívni využívanie energií. Sme rodina plánuje predĺžiť životnosť funkčných jadrových blokov, k výstavbe nových sa nehlási. K dlhodobým plánom strany možno považovať

vybudovanie systému distribuovanej (rozptýlenej) výroby energie, ktoré by tvorili jadrové reaktory štvrtej generácie.

Sme rodina ponúka riešenia v oblasti odpadového hospodárstva, chce predchádzať skládkovaniu, zlepšiť „trhového prostredia pre oblasť nakladania s odpadmi“, či vybudovať integrované centrá nakladania s odpadmi. Sympatické je, že strana kladie dôraz na osvetu u spotrebiteľov energií alebo zapojenie žiakov do aktivít zlepšujúcich životné prostredie. Za kľúčové opatrenia strana považuje energetickú sebestačnosť a splnenie cieľa EÚ dosiahnuť do roku 2050 uhlíkovú neutralitu.

Smer-SD

Strana Smer-SD zverejnila najstručnejší program, ktorý obsahuje len tri tézy. Otázky ochrany životného prostredia, klímy, či energetika sa medzi týmito témami nenachádzajú.

SNS

Hlavné témy programu: energetická sebestačnosť, vodné hospodárstvo, regulácia cien energií.

Strana sa v dvoch bodoch programu hlási k znižovaniu uhlíkovej stopy či emisií v priemysle, doprave či stavebníctve. V porovnaní s inými politickými stranami je program stručnejší, SNS si vyberá niektoré opatrenia, pričom zdôrazňuje národný rozmer. Strana síce vo svojom programe zmieňuje „environmentálnu krízu“, ale v súvislosti s národnou bezpečnosťou a zastavením „ďalšej vlny politických, ekonomických alebo ekologických migrantov“.

V časti zvanej „Národná energetická politika“ strana kladie dôraz najmä na energetickú sebestačnosť, teda na energetickú bezpečnosť. Zameriava sa najmä na ceny energií, ktoré má garantovať štát prostredníctvom navrhovaného štátneho energetického holdingu Národné energetické centrum. Strana tak ide cestou väčšej regulácie. SNS sa hlási takisto k vybudovaniu novej jadrovej elektrárne v Jaslovských Bohuniciach. Obnoviteľné zdroje chápe primárne ako podporu energetickej bezpečnosti.

Vodné hospodárstvo má v programe takisto vlastnú kapitolu, chce napríklad podporiť obnovu závlahových systémov v oblastiach s vyskytujúcim sa suchom. V oblasti odpadového hospodárstva strana podporuje recykláciu, či „vybudovanie moderných spaľovní“. Rozložiteľné materiály majú byť podľa strany vyprodukované na Slovensku a použité v slovenskom poľnohospodárstve.

Za ľudí

Hlavné témy: lesné a odpadové hospodárstvo, ochrana vody a čistého ovzdušia, adaptácia miest, regulačná politika.

Téma ochrany životného prostredia a klimatickej zmeny je prítomná naprieč celým programom, no detailne sa jej strana Za ľudí venuje v jedenástej kapitole Životné prostredie a záchrana lesov. Opatrenia v oblasti energetiky nachádzame o dve kapitoly neskôr v sekcii Hospodárstvo a inovácie.

Strana Za ľudí si v tejto oblasti za hlavný cieľ kladie „odovzdať zelenšiu krajinu“, pričom chce Slovensko posunúť k cieľu uhlíkovej neutrality do roku 2050 a prechodu na obehové, nízkoemisné a zároveň konkurencieschopné hospodárstvo.

V kapitole venovanej životnému prostrediu navrhuje 47 opatrení. Medzi nimi napríklad zamedzenie vývozu nespracovaného dreva, dokončenie zonácie národných parkov, finančné zvýhodnenie triedenia odpadov, podpora zadržiavania a opätovného využitia vody v krajine, ukončenie dotácií na výrobu elektriny z hnedého uhlia, obnova verejných budov, podpora ekologickej dopravy, či spustenie zelených týždňov pre planétu.

V oblasti energetickej politiky sa strana Za ľudí zameriava primárne na zmeny a vyššiu transparentnosť v regulačnej politike, znižovanie cien energií, zrušenie neefektívnych dotácií, ako aj opatreniam na zníženie energetickej chudoby.

■ Originálne body programov strán

Dobrá voľba

„Navrhujeme čo najskôr zriadiť pod gesciou ministra životného prostredia medzirezortný koordináčny výbor na koordináciu postupov pri napĺňaní klimatických cieľov s účasťou zástupcov všetkých rezortov štátnej správy, odbornej verejnosti a občianskej spoločnosti. Ako platformu pre celospoločenskú diskusiu o problematike zmeny klímy a hľadanie riešení pre jej jednotlivé aspekty navrhujeme zvolať Národný klimatický konvent.“

KDH

„Podporíme inovatívne projekty a startupy v oblasti výskumu a rozvoja pokrokových technológií, zameraných na využívanie nízko uhlíkových a účinných energetických technológií ako aj na využívanie čistej a účinnejšej energie.“

MKS–MKO

„Na ministerstve znovu vytvoríme Zelenú tripartitu pod vedením ministra a za účasti odborníkov, priemyslu, samospráv, mimovládnych organizácií a vládnych agentúr.“

Most–Híd

„V boji proti plastom treba zaviesť zákaz ďalších zbytočných plastov, napríklad úplný zákaz igelitových tašiek a podporovať ich alternatívy na viacnásobné použitie.“

OL'ANO

„V súlade s kritickým vývojom nárastu priemernej teploty navrhujeme ambiciózne zníženie emisií skleníkových plynov, a to o 65 % do roku 2030.“

PS/Spolu

„Pripravíme zákon, ktorý vyhlási stav klimatickej núdze. Upraví a prioritizuje smerovanie krajiny k bezuhlíkovej ekonomike aj adaptáciu na klimatickú zmenu.“

SaS

„Zavedieme možnosť predplatného (kreditného) spôsobu odberu elektriny ako nového druhu od čítavania/riadenia spotreby pre energeticky chudobných odberateľov či iné odberné miesta, napríklad s nepravidelným odberom elektrickej energie.“

Sme rodina

„Podporovať školy v prírode, ktoré by sa zamerali na komplexnú environmentálnu výchovu mladej generácie.“

SNS

„Vytvoríme štátny energetický holding – Národná energetická spoločnosť (elektrina/plyn) odkúpením obchodných podielov v strategických energetických spoločnostiach Slovenské elektrárne a. s., Slovenský plynárenský priemysel a. s.“

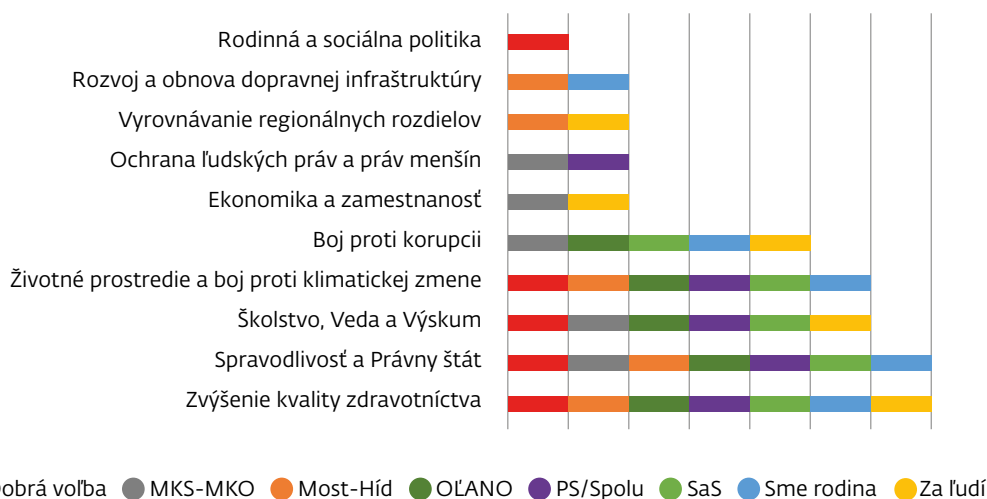
Za ľuďí

„Energetiku ‚ušíjeme‘ na mieru regiónom. Vybudujeme profesionálne tímy, ktoré pomôžu v regiónoch pri plánovaní a realizácii úspor energií v domácnostiach a verejných budovách a pri výrobe vlastnej zelenej energie.“

■ Prioritné oblasti politických strán

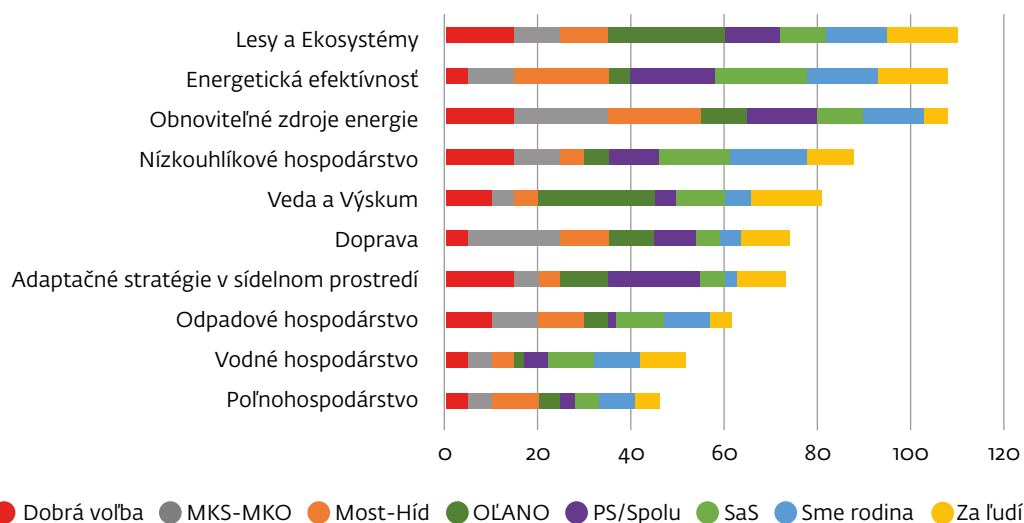
Na otázku, na ktorých päť oblastí by sa malo Slovensko v najbližšom volebnom období prioritne zamerať, strany si zo zoznamu 17 oblastí v dotazníku najčastejšie zvolili témy „Spravodlivosť a právny štát“ a „Zvýšenie kvality zdravotníctva“ (graf 1). Nasledovali témy zlepšenia školstva a vedy, rovnako i ochrana životného prostredia či boja proti korupcii. Tému ochrany životného prostredia a boja proti klimatickej zmene označili za prioritnú všetky strany s výnimkou MKS-MKO a Za ľudí.

GRAF 1: Prioritné oblasti politických strán

Na základe dotazníkov bolo možné vyhodnotiť prioritné oblasti politických strán v boji proti klimatickej zmene. Strany mali rozdeliť 100 bodov, predstavujúcich 100 percent, medzi hlavné oblasti. Ako možno vidieť na grafe 2, politické strany považujú za najdôležitejšie tri opatrenia: ochranu lesov a ekosystémov, energetickú efektívnosť a úsporu energií a podporu rozvoja obnoviteľných zdrojov energie.

GRAF 2: Prioritné oblasti politických strán v energetických a klimatických politikách

Ak strana udelila nejakej oblasti 15 alebo viac bodov/percent, považovali sme ju za prioritu danej strany. Ako možno vidieť v tabuľke 3, energetická efektívnosť je prioritou najmä pre strany Most-Híd, PS/Spolu, SaS, Sme rodina a Za ľudí. Podporu rozvoja obnoviteľných zdrojov energie označilo za prioritné Dobrá voľba, MKS-MKO, Most-Híd a PS/Spolu. Ochrana lesov a ekosystémov je kľúčová pre strany Dobrá voľba, OĽANO a Sme rodina. Nízkouhlíkové hospodárstvo je prioritou pre Dobrú voľbu, SaS a Sme rodina. Veda a výskum sú hlavnými opatreniami strán OĽANO a Za ľudí. Adaptačné stratégie vnímajú prioritne strany PS/Spolu a Za ľudí. Čistá doprava je najdôležitejším riešením podľa MKS-MKO.

TABUĽKA 3: Prioritné oblasti politických strán

Prioritná oblasť	Dobrá voľba	MKS-MKO	Most-Híd	OĽANO	PS/Spolu	SaS	Sme rodina	Za ľudí
Energetická efektívnosť	—	—	x	—	x	x	x	x
Obnoviteľné zdroje energie	x	x	x	—	x	—	—	—
Lesy a Ekosystémy	x	—	—	x	—	—	—	x
Nízkouhlíkové hospodárstvo	x	—	—	—	—	x	x	—
Veda a Výskum	—	—	—	x	—	—	—	x
Adaptačné stratégie v sídelnom prostredí	x	—	—	—	x	—	—	—
Čistá doprava	—	x	—	—	—	—	—	—

Na základe analýzy volebných programov a údajov z dotazníka sme zostavili poradie politických strán podľa toho, ako zodpovedne sa stavajú k riešeniu komplexnej témy klimatickej zmeny (tab. 4). Všimli sme si, že viaceré strany sa témou zaoberajú vo svojich volebných programoch, prinášajú konkrétne opatrenia jednotlivých problémov, či minimálne tieto problémy identifikujú. Zároveň sme strany ohodnotili známkami. Hodnotenie sa odvíjalo z maximálneho počtu bodov 55, ktoré mohla strana získať (systém hodnotenia je podrobnejšie rozpracovaný v časti „Metodológia“). Poradie strán KDĽ, SNS a Smer-SD sa odzrkadlilo v tom, že sme nemali k dispozícii údaje z dotazníka. Navyše, pri strane Smer-SD sme nemali k dispozícii ani len volebný program. Upozorňujeme však, že na získanie komplexnej predstavy o postojoch strán je potrebné venovať viac pozornosti jednotlivým témam ako samotným známkam.

TABUĽKA 4: Poradie politických strán podľa počtu získaných bodov

Politická strana	Počet bodov	Poradie	Hodnotenie
PS/Spolu	49,5	1	A
SaS	43,5	2 – 3	B
Sme rodina	43,5	2 – 3	B
OLANO	42	4	B
Dobrá voľba	41	5	B
KDH	35	6 – 7	C
Za ľudí	35	6 – 7	C
Most-Híd	31	8	D
MKS-MKO	29	9	D
SNS	9	10	Fx
Smer-SD	0	11	Fx

■ Postoje politických strán k energetickej chudobe

Tému energetickej chudoby sme analyzovali na základe údajov z dotazníka a volebných programov. Hoci strana KDH dotazník nevyplnila, tému energetickej chudoby rozpracovala vo svojom volebnom programe. Preto pri analýze tejto strany vychádzame len z údajov z volebného programu. Strana Smer-SD neposkytla informácie v dotazníku, téme sa nevenovala ani vo svojich programových tézach.

Väčšina politických strán nie je spokojná s tým, ako štát pomáha ľuďom zasiahnutých energetickej chudobou. Na otázku či sú politické strany sú spokojné so štátnou podporou pre ľudí zasiahnutých energetickej chudobou možnosť „Rozhodne nie“ označili strany Dobrá voľba, PS/Spolu, SaS a Sme rodina. Možnosť „Nie“ označili strany Most-Híd, OĽANO a Za ľudí. Strana MKS-MKO k tejto otázke nezaujala jednoznačný postoj. Strany navrhujú viaceré riešenia, ktoré sumarizujeme v tabuľke 5.

TABUĽKA 5: Aké opatrenia navrhujú strany v boji s energetickej chudobou?

Dobrá voľba

- adrešná sociálna pomoc postihnutým domácnostiam
- podpora (s podmienkou spoluúčasti) opatrení zlepšujúcich energetickú efektívnosť domácností v energetickej chudobe (výmena okien, výmena spotrebičov, zateplovanie)

KDH

- vznik sociálnych podnikov umožňujúcich získať vhodné palivo za ceny prijateľné pre skupinu obyvateľov postihnutú energetickej chudobou
- podpora projektov kvalitnejšieho bývania s nižšou energetickej spotrebou

MKS-MKO

- nevenuje sa téme v programe, otázky k téme v dotazníku nevyplnili

Most-Híd

- pokračovanie v takzvanej kotlovej dotácii – podpory výmeny zastaraných vykurovacích zariadení v domácnostiach za ekologickejšie
- zavedenie efektívnej schémy podpory na znižovanie energetickej náročnosti rodinných domov v najmenej rozvinutých regiónoch

OĽANO

- podpora zateplovania starých budov
- využívanie moderných stavebných materiálov v novostavbách

PS/Spolu

- spresnenie definície energetickej chudoby v zákone o regulácii v sieťových odvetviach; zváženie prijatia kompenzačného mechanizmu boja proti energetickej chudobe najohrozenejších domácností
- podpora zvyšovania energetickej efektívnosti domov a budov, zavádzanie lokálnych OZE a výstavbu nájomných bytov

SaS

- zníženie cien energií postupným odstránením politických zásahov do účtov za energie domácností aj podnikateľov (viac zdroje financovania TPS, ukončenie dotovania výroby elektriny z domáceho uhlia, otvorená regulácia, použitie zisku SEPS na zníženie prenosových poplatkov v ďalšom období) a následná deregulácia koncových cien energií
- zavedenie možnosti predplatného (kreditného) spôsobu odberu elektriny ako nového druhu odčítavania/riadenia spotreby pre energeticky chudobných odberateľov či iné odberné miesta, napríklad s nepravidelným odberom elektrickej energie (možnosť postupného vyrovnania dlhov z minulosti)

Sme rodina

- výstavba nájomných bytov
- komplexná obnova objektov na bývanie

Smer-SD

- nevenuje sa téme v programe, dotazník strana nevyplnila

SNS

- nevenuje sa téme v programe, dotazník strana nevyplnila

Za ľudí

- lepšou reguláciou a rozumnejšou dotačnou politikou znížime ceny elektriny
 - podpora opatrení na zateplovanie a znižovanie spotreby energie, čo zníži výdavky na kúrenie
-

Kvalita ovzdušia na Slovensku je problémom, na ktorý strany poukazujú i vo svojich volebných programoch a ponúkajú sériu riešení. Viaceré strany (najmä strana Za ľudí) poukazujú na to, že kvalita ovzdušia je na Slovensku späť a s problémom energetickej chudoby. Politické strany sa však nezhodujú v otázke či by mal štát dotovať výmenu kotlov na tuhé palivo aj v rodinných domoch, ktoré nie sú zateplené a majú teda vysoký únik energie. Za dotáciu sú strany Dobrá voľba, Most-Híd, Sme rodina a Za ľudí. Za ľudí však dodáva, že budú zároveň motivovať k tomu, aby táto výmena prebehla spolu so zateplením domu. Proti sú strany OĽANO, PS/Spolu a SaS. Strana MKS-MKO k tejto otázke nezaujala jednoznačný postoj.

Súhlasíte s tým, aby štát dotoval výmenu kotlov na tuhé palivo aj v rodinných domoch, ktoré nie sú zateplené a majú teda vysoký únik energie?

áno	nie	?
Dobrá voľba	PS/Spolu	KDH
Most-Híd	OĽANO	MKS-MKO
Sme rodina	SaS	Smer-SD
Za ľudí		SNS

Všetky strany vyjadrili súhlas s návrhom v rámci otázky v dotazníku, aby štát finančne podporoval obnovu bytových a rodinných domov z hľadiska energetických úspor, ako napríklad zateplovanie. Na druhej strane radno dodať, že strany Dobrá voľba, Most-Híd, MKO-MKS sa v programe téme nevenujú. Strana SNS sa téme venuje veľmi okrajovo deklaráciou v programe, že má v pláne dosiahnuť znižovanie cien energií. PS/Spolu naopak, kladie v programe dôraz na predchádzanie energetickej chudoby v podobe zvyšovania príjmov nízkopríjmových skupín obyvateľstva cez znižovanie daní či odvodov.

■ Postoje politických strán k energetickej efektívnosti budov

Tému energetickej efektívnosti budov sme analyzovali na základe údajov z dotazníka a volebných programov. Napriek tomu, že strana KDH dotazník nevyplnila, tému energetickej efektívnosti budov rozpracovala vo svojom volebnom programe. Preto pri analýze tejto strany vychádzame len z údajov z volebného programu. Strana Smer-SD neposkytla informácie v dotazníku, téma sa nevenovala ani vo svojich programových tézach. Taktiež strana SNS sa téme energetickej efektívnosti v programe nevenuje, nemáme od nej ani údaje z dotazníka. Politické strany sú si vedomé potreby zvyšovania obnovy budov, líšia sa však v navrhovaných prioritných opatreniach (tab. 6). Všetky politické strany, ktoré vyplnili dotazník sa hlásia taktiež k tomu, aby štát investoval viac finančných prostriedkov do obnovy verejných budov oproti súčasnosti.

TABUĽKA 6: Aké opatrenia navrhujú strany na zvýšenie kvality komplexnej obnovy budov?

Dobrá voľba

- zníženie dane z nehnuteľnosti na obnovené budovy
- využívanie štrukturálnych fondov; jednoduchšia kombinovateľnosť finančných nástrojov s nenávratnými finančnými príspevkami

KDH

- podpora komplexného riešenia zabezpečujúce vykurovanie, chladenie, rekuperáciu za pomoci nových technológií na riadenie procesov efektívneho nakladania s energiami

MKS-MKO

- trojica strán nenavrhol v dotazníku nijaké opatrenia

Most-Híd

- zníženie administratívnej náročnosti procesu a zvýšenie dostupnosti podpory
- technický audit prvých obnovených budov, na základe výsledkov nastavenie nových technických kritérií (ak bude potrebné)

OĽANO

- využívanie dreva z domácej produkcie
- zelené strechy

PS/Spolu

- zvýšenie investície do úspor energie a energetickej efektívnosti prostredníctvom komplexných riešení podporujúcich zateplovanie domov, výmenu starých kotlov a použitie lokálnych OZE na budovách
- zvýšenie tempa zateplovania rodinných domov a verejných budov na 3%, napr. cez garantovanú energetickú službu

SaS

- relevantná pasportizácia budov a energetické audity s dôrazom na efektívne riešenia
- preferovanie komplexnej obnovy budov pred čiastkovými riešeniami (zateplenie, obnova osvetlenia, vykurovania a využitie OZE)

Sme rodina

- zvýšenie politickej a finančnej podpory komplexnej obnovy budov
- zmena stavebného zákona tak, aby stavebné konanie bolo efektívne, účelné, bez zbytočných prieťahov

Smer-SD

- nevenuje sa téme v programe, dotazník strana nevyplnila

SNS

- nevenuje sa téme v programe, dotazník strana nevyplnila

Za ľudí

- podporíme obnovu verejných budov a ich areálov, najmä škôl, nemocníc a úradov pomocou profesionálnych energetických tímov v okresných mestách
-

Kľúčovou témou viacerých politických strán je taktiež výstavba nájomných bytov. Nájomné bývanie je jednou z hlavných tém strán Sme rodina či Za ľudí. Na otázku, či by mal štát klásť požiadavky na energetickú efektívnosť nájomných bytov, vrátane prípadu, ak by sa znížila rýchlosť výstavby a/alebo zvýšila cena, odpovedali kladne všetky strany, ktoré dotazník vyplnili. KDH a SNS vo svojich volebných programoch na podporu nájomného bývania nemajú požiadavku energetickej efektívnosti, KDH sa však hlási k „výstavbe nízkoenergeticky náročných budov na bývanie“.

Energetická efektívnosť a úspory energií sú dôležitou súčasťou energetickej a klimateckej politiky strán (viď Prioritné oblasti strán). Za kľúčové považujú taktiež aj adaptačné stratégie. Na otázku či by štát mal podporovať adaptáciu budov na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy v sídelnom prostredí (napr. zvyšovaním podielu vegetácie) odpovedali v dotazníku kladne všetky politické strany. K adaptačným stratégiám v sídelnom prostredí sa hlási aj KDH vo svojom programe. V tejto téme tak panuje medzi stranami vzácna zhoda.

Strany sa však už nezhodujú pri návrhu vytvorenia krajských energetických centier zameraných na podporu a zvyšovanie energetickej efektívnosti v štátnej a verejnej správe, ktoré sú v návrhu posledného strategického dokumentu v oblasti klímy a energetiky (Národný energetický a klimatecký plán). Kým strany Dobrá voľba, Most-Híd a PS/Spolu sa k opatreniu hlásia, proti sú strany OĽANO a SaS. SaS dopĺňa, že proti návrhu nie je z dôvodu, že by nebolo potrebné zvyšovať energetickú efektívnosť, ale z dôvodu ďalšej byrokracie. Strana Za ľudí v dotazníku síce označila, že je proti návrhu, v programe však plánuje vytvoriť „profesionálne tímy, ktoré pomôžu v regiónoch pri plánovaní úspor energií“. Strany MKS-MKO a Sme rodina k otázke nezaujali jednoznačný postoj.

Podporuje vaša politická strana vytvorenie krajských energetických centier zameraných na podporu a zvyšovanie energetickej efektívnosti v štátnej a verejnej správe?

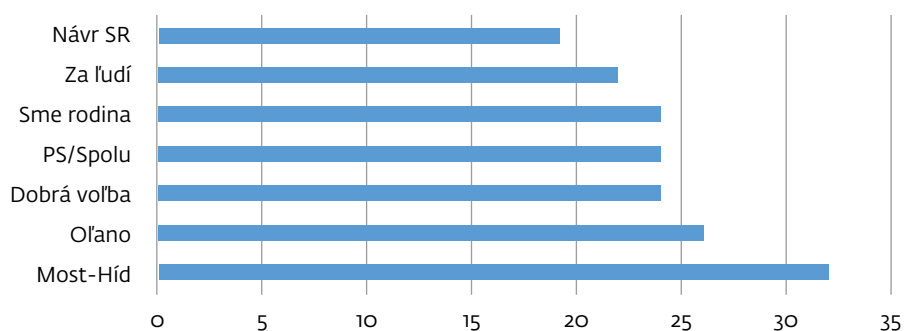
áno	nie	?
Dobrá voľba	OĽANO	KDH
Most-Híd	SaS	MKS-MKO
PS/Spolu	Za ľudí	Sme rodina
		Smer-SD
		SNS

■ Postoje politických strán k obnoviteľným zdrojom energie

Tému obnoviteľných zdrojov energie budov sme analyzovali na základe údajov z dotazníka a volebných programov. Hoci strana KDH dotazník nevyplnila, tému obnoviteľných zdrojov energie budov rozpracovala vo svojom volebnom programe. Preto pri analýze tejto strany vychádzame len z údajov z volebného programu. Strana Smer-SD neposkytla informácie v dotazníku, téma sa nevenovala ani vo svojich programových tézach.

Posledný strategický dokument v oblasti klímy a energetiky (Národný energetický a klimatický plán) navrhuje podiel energie z obnoviteľných zdrojov na hrubej konečnej energetickej spotrebe na úrovni 19,2% do roku 2030. Spoločný európsky cieľ je 32% a Európska komisia odporúča Slovensku zvýšiť ho na 24%. Cieľ na úrovni 19,2% nie je v dotazníkovom šetrení dostačujúci pre všetky oslovené politické strany a navrhujú tento podiel navýšiť (graf 3). Výnimku tvorí MKS-MKO, ktorá na danú otázku neodpovedala. KDH ani SNS sa tejto téme v programoch nevenujú.

GRAF 3: Navrhovaný podiel obnoviteľných zdrojov na hrubej konečnej energetickej spotrebe do roku 2030

Keď sa pozrieme bližšie na jednotlivé druhy obnoviteľných zdrojov, politické strany sa prikláňajú najmä k rozvoju geotermálnej a slnečnej energie (tab. 7). K rozvoju geotermálnej energie sa hlásia všetky strany s výnimkou SNS. Rozvoj slnečnej energie nepodporuje Sme rodina. Ďalší rozvoj veternej energie podporujú všetky strany, s výnimkou Dobrej voľby a Za ľudí. V poslednom rade je populárny ďalší rozvoj využitia biomasy či vodnej energie. Ďalší rozvoj využívania biomasy podporujú KDH, OĽANO,

PS/Spolu, SaS a Za ľudí. K rozvoju vodnej energie sa hlásia Dobrá voľba, Most-Híd, OĽANO, SaS a Sme rodina. PS/Spolu podobne ako OĽANO však najmä v prípade biomasy zdôrazňujú, že podpora musí byť podmienená tzv. limitmi prostredia.

TABUĽKA 7: Podpora rozvoja obnoviteľných zdrojov energie

Politická strana	Druh obnoviteľnej energie, ktoré strany plánujú podporovať				
<i>Dobrá voľba</i>	geotermálna	slničná	—	vodná	—
<i>KDH</i>	geotermálna	slničná	veterná	—	biomasa
<i>MKS-MKO</i>	geotermálna	slničná	veterná	—	—
<i>Most-Híd</i>	geotermálna	slničná	veterná	vodná	—
<i>OĽANO</i>	geotermálna	slničná	veterná	vodná	biomasa
<i>PS/Spolu</i>	geotermálna	slničná	veterná	—	biomasa
<i>SaS</i>	geotermálna	slničná	veterná	vodná	biomasa
<i>Sme rodina</i>	geotermálna	—	veterná	vodná	—
<i>SNS</i>	—	slničná	veterná	vodná	—
<i>Za ľudí</i>	geotermálna	slničná	—	—	biomasa

Hoci v dotazníku Most-Híd podporuje celé spektrum obnoviteľných zdrojov a pomenováva aj finančné nástroje, ktorými to chce realizovať, v programe sa téme nevenuje. Vzbudzuje to otázku, prečo plány na rozvoj obnoviteľných zdrojov nezahrnuli do verejne dostupného programu, keď ochranu životného prostredia a boj proti klimatickým zmenám označili za jednu z priorít v rámci dotazníka. Takisto SaS označila v dotazníku zámer zvýšiť podiel obnoviteľných zdrojov na energetickom mixe s cieľom zvýšiť energetickú bezpečnosť a sebestačnosť Slovenska, avšak v programe by ste výrobu energie zo slnka, vetra a biomasy hľadali márne. Strana SNS v programe podporuje rozvoj celého spektra obnoviteľných zdrojov energie s cieľom zvýšok energetickú sebestačnosť Slovenska. Chýbajú však návrhy na konkrétne opatrenia.

Všetky strany, ktoré vyplnili dotazník sa hlásia k podpore zavedenia opatrení, ktoré by na Slovensku zjednodušovali ľuďom a firmám vyrábať a spotrebovať energiu, tzv. prosumerov, teda výrobcov aj odberateľov energie zároveň. Jedinú výnimku tvorí MKS-MKO, ktorá sa k zavedeniu opatrení pre tzv. prosumerov neprihlásila. K podpore samovýroby elektriny na mieste jej spotreby sa hlási v programe aj KDH. Strany KDH, PS/Spolu, SaS, Sme rodina a Za ľudí zároveň i vo svojich volebných programoch kladú dôraz na rozvoj lokálnych zdrojov energie, s cieľom podporiť zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov.

Politické strany plánujú podporiť obnoviteľné zdroje energie finančne i legislatívne. Podporu vo volebnom programe deklarujú strany KDH, PS/Spolu a SaS. V dotazníku strany vyjadrili podporu rozvoja OZE najmä formou priamej investičnej podpory, aukcií, daňových úľav či nižších poplatkov (tab. 8). MKS-MKO zároveň dodáva, že kľúčové je skončiť s dotáciou uhlia, OĽANO je za viac investícií do vedy v tejto oblasti a Sme rodina navrhuje nové schémy podpory. Odstránenie alebo zníženie sieťových poplatkov pre výrobcov je legislatívne opatrenie, na ktorom sa zhodla väčšina strán (tab. 9). Podľa strany Most-Híd je zároveň alfou a omegou investícia do modernizácie distribučnej siete. KDH v programe navrhuje zrušiť „zložité a zdĺhavé byrokratické procesy, vrátane systému prístupu do siete pre obnoviteľné zdroje energie“.

TABUĽKA 8: Podpora finančných nástrojov obnoviteľných zdrojov energie

Politická strana	Priama investičná podpora	Výkupné ceny	Aukcie	Daňové úľavy	Nižšie poplatky	Nižšia regulácia
<i>Dobrá voľba</i>	x	—	—	x	x	x
<i>MKS-MKO</i>	—	—	x	x	x	—
<i>Most-Híd</i>	x	—	—	x	x	—
<i>OĽANO</i>	x	—	—	x	—	—
<i>PS/Spolu</i>	x	—	x	—	—	—
<i>SaS</i>	—	—	x	—	x	x
<i>Sme rodina</i>	x	x	—	—	—	—
<i>Za ľudí</i>	—	—	x	—	—	—

TABUĽKA 9: Podpora legislatívnych nástrojov obnoviteľných zdrojov energie

Politická strana	Odstránenie alebo zníženie sieťových poplatkov pre výrobcov	Zjednodušenie povoľovacieho procesu a administratívy	Odstránenie stop-stavu na pripojovanie zdrojov do sústavy
<i>Dobrá voľba</i>	x	x	x
<i>MKS-MKO</i>	x	x	x
<i>Most-Híd</i>	—	x	—
<i>OĽANO</i>	x	x	—
<i>PS/Spolu</i>	x	x	x
<i>SaS</i>	x	x	x
<i>Sme rodina</i>	x	—	—
<i>Za ľudí</i>	x	—	—

S problematikou rozvoja obnoviteľných zdrojov energie súvisí aj problém uskladnenia energie. Na otázku či by malo Slovensko finančne podporovať výstavbu batériových úložísk na uskladnenie elektrickej energie, strany jednoznačný postoj nezaujali. Kým Dobrá voľba, Most-Híd, OĽANO, PS/Spolu a Sme rodina sú za podporu, SaS a Za ľudí sa vyjadrili proti. Strana MKS-MKO k tejto otázke nezaujala jednoznačný postoj. KDĽ sa k podpore „nových inovatívnych konceptov uskladňovania energie“ hlási vo svojom programe, otázka finančnej podpory zo strany štátu však ostáva nejasná.

Malo by Slovensko finančne podporovať výstavbu batériových úložísk na uskladnenie elektrickej energie

áno	nie	?
Dobrá voľba	SaS	KDĽ
Most-Híd	Za ľudí	MKS-MKO
OĽANO		Smer-SD
PS/Spolu		SNS
Sme rodina		

■ Postoje politických strán k budoucnosti fosilných palív

Tému budúcnosti fosilných palív sme analyzovali na základe údajov z dotazníka a volebných programov. Napriek tomu, že strana KDĽ dotazník nevyplnila, tému budúcnosti fosilných palív rozpracovala vo svojom volebnom programe. Preto pri analýze tejto strany vychádzame len z údajov z volebného programu. Strana Smer-SD neposkytla informácie v dotazníku, téme sa nevenovala ani vo svojich programových tézach.

Zvýšenie obnoviteľných zdrojov v teplárenstve podporujú vo svojich programoch viaceré politické strany: Dobrá voľba, KDĽ, PS/Spolu, SaS, Sme rodina či MKS-MKO. Dobrá voľba plánuje zabezpečiť investície do dekarbonizácie a obnovy a rozvoja distribučných sietí tepla (tak, aby nedochádzalo k stratám), zvýšenia energetickej efektívnosti a kombinovanej výroby elektriny a tepla. KDĽ plánuje motivovať teplárne na zmeny palivovej základne na nízkoemisné zdroje či podporovať moderné vykurovacie telesá. Strana PS/Spolu sa prikláňa najmä k vyššiemu využívaniu obnoviteľných zdrojov, prípadne zhodnotenia odpadov. K tomu sa prikláňa aj strana MKS-MKO, ktorá vidí najmä zhodnotenie odpadu z poľnohospodárstva. Možno povedať, že Sme rodina sa pozerá na situáciu v dlhodobom horizonte a vidí budúcnosť v distribuovaných jadrových elektrárnach s reaktormi IV. generácie či zhodnocovaní odpadov.

Strany sa zároveň zhodujú na tom, že zemný plyn má svoje miesto pri postupnom znižovaní emisií na Slovensku. Podľa strán MKS-MKO a Za ľudí by sa zemný plyn mal i naďalej využívať tak, ako v súčasnosti. Strany Dobrá voľba, Most-Híd, OĽANO, PS/Spolu, SaS a Sme rodina zastávajú názor, že podiel zemného plynu v energetickom mixe by mal postupne klesať.

V nadchádzajúcom volebnom období, najneskôr v roku 2023, by mali byť ukončené dotácie pre ťažbu hnedého uhlia na Hornej Nitre. Na otázku či politické strany s týmto termínom súhlasia, odpovedali všetky kladne a zhodujú sa na tomto hraničnom termíne. Podľa strán MKS-MKO a Sme rodina by dotácie mali byť ukončené ešte skôr. Budúcnosti uhoľných regiónov sa venujú aj strany KDĽ, OĽANO, PS/Spolu, SaS a Za ľudí vo svojich volebných programoch, pričom plánujú podporiť férovú transformáciu regiónu. KDĽ plánuje „výstavbu nového energetického zdroja na báze energetického zhodnotenia komunálneho odpadu a prípadne biomasy“. Pre PS/Spolu je odstránenie uhlia „ekonomicky najracionálnejšie a environmentálne najvhodnejšie riešenie dekarbonizácie“ v teplárenstve a elektroenergetike. SaS navrhuje zrýchlenie železničného prepojenia „tzv. Jaguar expres“ medzi Prievidzou a Nitrou.

K tzv. uhlíkovej dani sa však strany stavajú skôr zdržanlivo. Otvorene sa k nej v dotazníku hlásia len Dobrá voľba a OĽANO. MKS-MKO nezaujala k otázke jednoznačný postoj. Vo volebných programoch sa niektoré strany prikláňajú skôr k uhlíkovému clu na hraniciach EÚ. Podľa Dobrej voľby či SaS by mohlo byť efektívnym tlakom na ekologickjšiu výrobu v zahraničí. PS/Spolu sa k uhlíkovému clu hlási „na dovozy z krajín, ktoré nemajú rovnaké klimatické ciele ako EÚ“.

■ Garanti tém v jednotlivých stranách

V závere sme zmapovali garantov energetickej a klimateckej politiky tak, ako ich uvádzajú jednotlivé politické strany (tab. 10). Identifikovali sme ich na základe informácií z dotazníka alebo boli uvedení ako garanti jednotlivých tém volebného programu. Zároveň je potrebné zdôrazniť, že uvedený zoznam garantov vychádza z toho ako ich uvádzajú samotné politické strany. Identifikovali sme dovedna 27 garantov, zaujímavosťou je, že pätina z nich nekandiduje v nadchádzajúcich voľbách. Pri stranách KDH a SNS sme nevedeli identifikovať odborných garantov daných tém, a preto tieto strany v sumárnej tabuľke neuvádzame.

TABUĽKA 10: Odborní garanti politických strán v energetickej a klimateckej politike

Politická strana	Odborní garanti	Poradie na kandidátnej listine	Povolanie uvedené v programe alebo na kandidátnej listine
<i>Dobrá voľba</i>	Katarína Cséfalvayová	4	vysokoškolská pedagogička, poslankyňa
	Pavol Kolenčík	nekandiduje	
<i>MKS-MKO</i>	Zsolt Gál	12	vysokoškolský učiteľ
	József Nagy	9	analytik pre životné prostredie
<i>Most-Híd</i>	László Sólymos	3	bývalý minister životného prostredia
	Sylvia Beňová	nekandiduje	
<i>OLANO</i>	Ján Mičovský	8	lesník, ochranár
	Erik Baláž	3	ekológ
	Tomáš Halász	66	fotoreportér, environmentalista
	Dominik Hatiar	38	analytik zelených inovácií
	Ladislav Hegyi	nekandiduje	environmentalista
<i>PS/Spolu</i>	Karel Hirman	nekandiduje	
	Martin Hojsík	nekandiduje	europoslanec
	Zuzana Hudeková	128	krajinná architektka
	Daniel Mušec	nekandiduje	analytik v oblasti životného prostredia
	Tamara Stohlová	43	environmentalistka
<i>SaS</i>	Karol Galek	7	poslanec
	Vladimír Halaj	29	podnikateľ
	Boris Kačáni	54	vedúci oddelenia výstavby mestského úradu
	Radovan Kazda	20	vydavateľ
	Ladislav Matejka	27	stavebný technik
	Anna Zemanová	12	environmentalistka, poslankyňa
<i>Sme rodina</i>	Ján Mizerák	25	podnikateľ
<i>Smer-SD</i>	Peter Žiga	6	minister hospodárstva

	Marek Antal	13	manažér
Za ľudí	Vladimíra Marcinková	11	právnička a odborníčka pre oblasť sociálnych vecí
	Liliana Rástocká	23	environmentalistka

Na základe zoznamu garantov politických strán sme za každú stranu identifikovali max. dvoch garantov, ktorých považujeme za hlavných odborníkov pre oblasť klimatických politík danej politickej strany (tab. 11).

TABUĽKA 11: Kľúčoví odborníci pre oblasť klimatických politík

Politická strana	Odborní garanti
MKS-MKO	József Nagy
Most-Híd	László Sólymos
OLANO	Ján Mičovský
PS/Spolu	Erik Baláž, Karel Hirman
SaS	Karol Galek, Anna Zemanová
Sme rodina	Ján Mizerák
Za ľudí	Liliana Rástocká

■ Zhrnutie

Cieľom bolo analyzovať postoje jedenástich politických strán k energetickým a klimatickým témam. Analyzovali sme dovedna 10 programových dokumentov a 8 dotazníkov, ktoré sme politickým stranám zaslali v priebehu januára 2020. Volebný program nevypracovala strana Smer-SD. Dotazník nevyplnili strany KDĽ, Smer-SD a SNS. Kombináciou dát z programu a dotazníka sme vytvorili poradie strán na základe vopred stanovených kritérií. Všíkali sme si opatrenia politických strán vo viacerých oblastiach, ktoré predstavujú boj s klimatickou zmenou. Bližšie sme sa pozreli na témy energetická chudoba, energetická efektívnosť, obnoviteľné zdroje energie a budúcnosť fosílnych palív a zmapovali sme hlavné tváre energetickej a klimatickej politiky.

Pozitívne je, že politické strany sa témou klimatickej zmeny zaoberajú a viaceré z nich navrhujú riešenia. V oblasti ich záujmu možno nájsť opatrenia pre čistejší vzduch, vodné hospodárstvo či dôraz na ochranu lesov. Strany sa hlásia k energetickej efektívnosti, lepšej cenovej politike, potrebe úspory energií či väčšom využívaní obnoviteľných zdrojov energie a postupného útlmu využívania fosílnych palív. Viaceré z nich tému klimatickej zmeny vnímajú prierezovo a uvádzajú opatrenia na čistejšiu dopravu, ekologické poľnohospodárstvo či environmentálne vzdelávanie. Venujú sa tiež problému energetickej chudoby.

Komplexný program v tejto oblasti ponúkajú strany PS/Spolu, KDĽ a SaS. Množstvo zaujímavých opatrení možno nájsť u strán Dobrá voľba, OĽANO, Sme rodina a Za ľudí. Selektívnejšie opatrenia možno nájsť v programe strany MKS-MKO či Most-Híd.

Téma klimatickej a energetickej politiky je na okraji záujmu strany Smer-SD. Strana nevypracovala volebný program, postoje sme sa nedozvedeli ani z dotazníka. V prípade strany SNS sme pri analýze vychádzali len z volebného programu. Strana sa síce hlási k niektorým opatreniam, avšak sú pomerne selektívne. Navyše, strana ide cestou vyššej regulácie.

Zároveň je nutné povedať, že vnímame zvýšený záujem politických strán o energetické a klimatické témy a posun vo volebných programoch v porovnaní s minulosťou. Pri niektorých stranách však môže byť problematické uvádzať niektoré riešenia do praxe z dôvodu chýbajúcich odborných kapacít či nejednotným postojom k téme klimatickej zmeny. Niekedy zas nevieme, či ciele a opatrenia, ku ktorým sa strany hlásia nie sú len pozlátkom. Či to politické strany myslia vážne, uvidíme v nasledujúcom volebnom období.

Analýzu vypracovala Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku (SFPA) pre Slovenskú klimatickú iniciatívu (SKI).

